

Incerta glòria

Joan Sales / Àlex Rigola

Adaptació i direcció: Àlex Rigola

**Producció:
Teatre Nacional de Catalunya i Heartbreak Hotel**

**Sala Petita
Del 20 de maig al 14 de juny**

Informació pràctica

Sala Petita

Del 20 de maig al 14 de juny de 2015

Horaris:

De dimecres a dissabte: 20 h; diumenge: 18 h

Preu:

Tarifa general: 23 €.

Tarifa 50%: 11,50 € (fins a 25 anys, aturats i titulars del Carnet Jove)

Tarifa especial: 19,50 € (Dia de l'espectador, +65 anys, grups +10 persones, joves 26-30 anys, discapacitats, famílies nombroses i monoparentals).

Edat recomanada:

A partir de 16 anys

Col·loqui amb Francesc Serés:

Sala Petita, divendres 29 de maig, després de la funció. Activitat gratuïta.

El col·loqui sobre *Incerta glòria* comptarà amb la presència de Francesc Serés, escriptor, juntament amb Àlex Rigola, director de l'espectacle.

L'obra literària de Francesc Serés (Saidí, 1972) inclou títols com *De fems i de marbres* (2003), *La força de la gravetat* (2006), *Caure amunt. Muntaner, Lull, Roig* (2008) o *Contes russos* (2009). Els seus textos han estat traduïts a diferents llengües i han estat guardonats amb el Premi Nacional de Literatura i el Premi Ciutat de Barcelona, entre d'altres. Col·labora habitualment amb diversos mitjans de premsa escrita.

Incerta glòria

Joan Sales va dedicar la major part dels seus esforços creatius a bastir el que seria la gran novel·la catalana sobre la Guerra Civil. Un retrat d'una admirable cruesa de detalls i d'una ferma duresa contra els excessos de tots dos bàndols, que sense perdre força en les conviccions ideològiques del seu autor, en cap moment evita caure en les postures maniquees que tan sovint han facilitat l'elaboració de discursos reduccionistes sobre aquell conflicte de dolorosa resolució.

L'obra mestra de Sales ressegueix la vida al front i la rereguarda a partir dels diferents punts de vista de tres joves amics que van combatre junts al front d'Aragó, i que estan alhora units i separats pel seu amor cap a dues figures femenines que viuen la realitat de les rereguardes oposades des d'aquella «incerta glòria d'un matí d'abril» —parafraçant el vers shakespearic d'*Els dos cavallers de Verona*— en què l'alçament de les forces militars va desencadenar el conflicte bèl·lic.

Àlex Rigola s'acosta a les pàgines d'una de les més grans novel·les catalanes per oferir-ne la seva personal lectura escènica, en la línia de treballs anteriors com la seva aplaudida 2666 sobre la novel·la de Roberto Bolaño.

Equip artístic

INCERTA GLÒRIA

Joan Sales / Àlex Rigola

Adaptació i direcció

Àlex Rigola

Escenografia

Max Glaenzel

Vestuari

Sílvia Delagneau

Il·luminació

August Viladomat

Banda sonora

Nao Albet

So

Albert Mosoll

Vídeo

Francesc Isern i Max Glaenzel

Ajudanta de direcció

Alba Pujol

Ajudants d'escenografia

Martín Eluchans i Josep Iglesias

Documentació

Eleonora Herder

Construcció d'escenografia

Estudi-Taller d'escenografia Jorba-Miró

Confecció de vestuari

Nené i Marina Pujadas

Il·lustració cos

Alejo Levis

Repartiment

Lluís

Nao Albet

Comandant Rosich/Pare Trini

Andreu Benito

Cruells

Marcel Borràs

Carlana/Comandanta

Aina Calpe

Doctor Puig

Joan Carreras

Merceditas/Molinea

Laia Duran

Picó

Toni Mira

Juli Soleràs

Pau Roca

Trini Milimny

Mar Ulldemolins

Equip tècnic i de gestió de Heartbreak Hotel

Jordi Puig “Kai” (Producció executiva)

Punt de Fuga SL (Coordinació tècnica)

Titus Andrònic SL (Producció)

Trànsit Projectes (Producció)

Agraïments

Maria Bohigas, Happy Punt SL, Natalia Sánchez, Salvador Sunyer, Salvi Miserachs, Família Centelles, Centro Documental de la Memoria Histórica del Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

Producció

Teatre Nacional de Catalunya i Heartbreak Hotel

Durada: 3 hores i 30 minuts (espectacle amb 2 entreactes)

Aventurar-se a l'adaptació escènica d'una novel·la és acceptar des de l'inici la frustració de no poder ser fidel a l'obra en tota la seva extensió i bellesa. És també un acte d'amor cap a allò que t'ha fet gaudir.

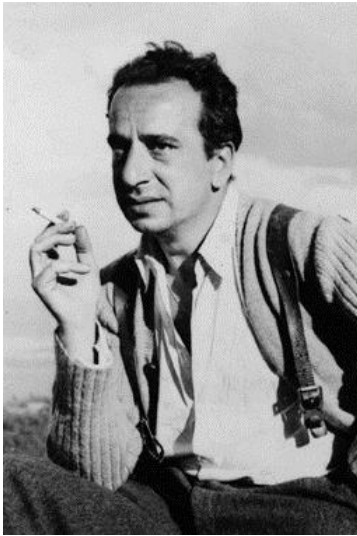
Adaptar *Incerta glòria* de Joan Sales és reconèixer que la nostra aproximació amb prou feines aconseguirà acariciar l'immens calidoscopi entorn de l'esser humà que és la novel·la. Perquè, malgrat ser una novel·la que narra part de la Guerra Civil Espanyola, aquest fet servirà sobretot com a catalitzador perquè uns personatges molt joves comencin prematurament a fer-se preguntes sobre el sentit de la vida.

I és aquí on crec que rau la grandesa de l'obra: en les reflexions que es fan i en la profunditat de la totalitat dels seus personatges principals moguts per aquesta presència angoixada, inquietant i incontrolable que és en Juli Soleràs.

I tot i que els personatges troben la seva sortida d'aquesta insuportable lleugeresa del ser en la religió, acompanyada per la visió individual-existencialista de Kierkegaard, l'obra queda en el contingut molt més superada pels plantejaments que per les solucions. Com diu Antoni Puigvert en un article sobre *Incerta glòria*: «com succeeix en totes les grans novel·les el discurs ideològic no domestica la veritat humana».

Vida, mort, religió, ètica, estètica, amor, mort, individu, transformació, moviment, coneixement, experiència, cristianisme, anarquia, guerra... Quina llàstima que en el teatre tinguem un temps finit i no hàgim pogut desenvolupar totes les trames, personatges i cites memorables que presenta el seu original. Malgrat això, l'obra és tan rica en contingut i poesia que esperem que pugueu gaudir d'aquest espectacle tant com nosaltres ho hem fet quan l'hem adaptat, dissenyat, dirigit, participat, jugat, construït, actuat, assajat...

Àlex Rigola, Director d'*Incerta glòria*

Joan Sales

Va néixer l'any 1912 a Barcelona, on va morir l'any 1983 després d'haver lluitat al front d'Aragó durant la Guerra Civil i d'haver sobreviscut als camps de concentració francesos. Va viure exiliat a França i Mèxic, abans de tornar-se a instal·lar definitivament a Catalunya l'any 1948, amb l'objectiu de dinamitzar el sector editorial en llengua catalana.

Incerta glòria ocupa un espai destacat dins la gran obra literària de Sales, que és equiparable a la tasca monumental que l'autor també va dur a terme al capdavant de l'editorial Club Editor, la qual publicaria algunes de les novel·les més importants en la narrativa catalana de postguerra, amb autors com Mercè Rodoreda o Llorenç Villalonga.

En la seva producció també destaquen la seva versió en prosa moderna del *Tirant lo Blanc*, que després convertiria en òpera bufa, i els seus epistolaris amb Màrius Torres, Joan Coromines o Mercè Rodoreda.

I tota la joventut no és més que la incerta glòria d'un matí d'abril, la tenebrosa tempesta travessada de llampecs de glòria, però ¿Quina glòria, Déu meu? Hi ha el despertar, i els despertars són tristos, després de les nits de febre i de desvari. Potser el pitjor de la guerra és que després ve la pau... Un es desperta de la seva joventut i li sembla haver tingut febre i desvari, però un s'arrapa al record d'aquell desvari i d'aquella febre, d'aquella tempesta tenebrosa, com si fora d'ella no hi hagués res que valgués la pena en aquest món. Jo no sóc més que un supervivent, un fantasma, no visc més que de records.

Joan Sales, *Incerta glòria*

Àlex Rigola

Des de 2010 és el director de la secció de teatre de la Biennal de Venècia, i va ser director artístic del Teatre Lliure de 2003 a 2011.

Entre els seus darrers treballs, es poden mencionar el muntatge alemany de 2666 de Roberto Bolaño (Schaubühne de Berlín, 2014), El policia de las ratas (Temporada Alta, 2013), Madame Butterfly de Puccini (La Fenice, Venècia, 2013), Maridos y mujeres de Woody Allen (Teatro de la Abadía, Madrid, 2013), MCBTH de William Shakespeare (Teatre Nacional de Catalunya, 2012), Coriolà (Teatre Lliure, 2012), LabCanal: Argelès-sur-mer (Havanera)(Temporada Alta, 2011) o Tragèdia (Festival Grec, 2011).

Els seus espectacles s'han pogut veure arreu del món, en països com França, Itàlia, Àustria, Portugal, Rússia, Bòsnia, Polònia, Romania, Xile, Veneçuela, Colòmbia, Taiwan i Austràlia.

The uncertain glory of an april day... Tot devot de Shakespeare coneix aquestes paraules —i si jo hagués de resumir la meva novel·la en una sola ratlla, no ho faria pas d'altra manera.

Hi ha un moment de la vida que sembla com si ens despertéssim d'un somni. Hem deixat de ser joves. Bé es veia que no ho podíem ser eternament; i què era, ser joves? *Ma jeunesse ne fut qu'un ténébreux orage*, diu Baudelaire; potser tota joventut ho ha estat, ho és, ho serà. Una tempesta tenebrosa travessada de llampecs de glòria —d'INCERTA GLÒRIA— un dia d'abril...

Un fosc afany ens mou durant aquells anys turmentats i difícils; busquem, conscientment o no, una glòria que no sabríem definir. La busquem en moltes coses, però sobretot en l'amor i en la guerra, si la guerra se'ns entravessa. Tal va ser el cas de la meva generació.

La set de glòria es fa, en certs moments de la vida, dolorosament aguda; tant més aguda és la set com més incerta és la glòria de què estem assedegats; vull dir, més enigmàtica. La meva novel·la tracta precisament de copsar algun d'aquests moments en algun dels seus personatges. ¿Amb quin resultat? No sóc pas jo qui ho ha de dir.

Però sé que molt li serà perdonat a qui molt hagi estimat. En altre temps hi havia més devoció a sant Dimes i a santa Maria Magdalena; és que no corria tanta pedanteria com ara i la gent no tractava de dissimular amb tesis, missatges ni teories abstractes el fons apassionat que tots portem a dintre.

Som pecadors amb una gran set de glòria. I és que la glòria és el nostre fi.

Joan Sales, «Confessió de l'autor», *Incerta glòria* (Copyright editorial: Club Editor)

Estimat amic Sales: acabo de llegir *Incerta glòria*. És una novel·la que s'ha de llegir, almenys, dues vegades. La primera lectura ha equivalgut, i potser ho dic d'una manera massa gràfica, «a un cop de puny al ventre». És una senyora novel·la: plena, brillant, rica a més no poder. Tan diferent de la literatura trista i falsa que es fa a casa nostra... Encara no m'he refet d'aquesta lectura.

Les descripcions de paisatge, moltes són impressionants, d'altres inefables, totes tan vives que sembla que no pugui ésser. Hi ha dues dones en *Incerta glòria*, que fan venir ganes de treure's el barret. Tant l'una com l'altra; i tan diferents l'una de l'altra. Les escenes de guerra són de les millors que he llegit. Els personatges importants —els tres— amb tantes facetes. Soleràs. El capellà, meravellós, difícil, perquè si no s'és un escriptor amb gruix, un personatge com el del capellà pot fer caure en el més risible dels ridículs. I com a personatge de gran classe: el temps.

No havia llegit res feia temps de tan punyent com la tornada de Lluís.

Aquests vint anys que han passat i que han passat «en sec», vull dir que no s'explica res del que Lluís i la Trini han fet, o molt vagament, fan veure més el que aquests dos personatges han viscut que no pas si ho haguéssiu explicat en deu capítols. M'ha deixat tant d'amarg i de trist a la boca... I la troballa reial del canvi físic de Trini: que amb els anys s'ha fet bonica. És realment molt trist que *Incerta glòria* s'hagi hagut de publicar tan mutilada a Barna. I ha d'ésser una pena per a vós. A més a més em sembla que s'ha donat poca importància a *Incerta glòria*. I encara una altra cosa: ni un sol crític de la *Plaça* no ha tingut l'encert d'agermanar-la —tan diferent— amb *Incerta glòria*. En comptes de parlar de Musil i de l'humor de Sterne i de la veu de Proust, s'hauria hagut de parlar de Joan Sales. Perquè aquestes dues novel·les són les dues úniques novel·les a Catalunya, que donen l'època.

D'*Incerta glòria* segurament us en parlaré més. Però avui tallo perquè la lectura és tan recent que encara vaig amb el cap atabalat... però us felicito, encara que sigui ben poca cosa una felicitació. Em recordaré molt de temps de la Carlana.

Mercè Rodoreda, carta a Joan Sales del 6 de gener de 1963, publicada dins les *Cartes completes (1960-1983)* de Mercè Rodoreda i Joan Sales, Club Editor, 2008

Dimarts de la setmana passada, el diari *Ara* i, en una noteta diminuta, també l'*Avui*, informaven que el setmanari *The Economist* ha situat l'excel·lent traducció anglesa d'*Incerta glòria* de Joan Sales, a càrrec de Peter Bush, entre els deu millors llibres de ficció publicats l'any 2014. Que aquesta novel·la és un gran llibre, els admiradors de Sales ja ho sabíem, encara que la seua valoració en la nostra borsa literària ha patit oscil·lacions greus, en part pel caràcter un pèl brusc, rondinaire i perpètuament insatisfet que, pel que diuen els qui el van conèixer, Sales es gastava, i sobretot perquè la seua obra major es referia a un assumpte molt espinós, la guerra civil espanyola, sense repetir consignes ni dissimular una ràbia ecumènica, on ningú eixia ben parat.

Pitjor encara, el conflicte era l'escenari del relat, sens dubte, però no n'era exactament el tema. En realitat, parlava de la guerra per a parlar de la vida; de l'amor i de l'odi, de l'angoixa i l'absurd, de la desoladora manca d'agafalls d'una generació sacrificada en altars d'ídols falsos i, a més a més, vençuda. La recerca desesperada d'alguna classe de sentit a què es lliuren els seus joves personatges en el fred sideral de les trinxeres d'Aragó o en la desolació de la ciutat cremada i famolenca, enmig de la carnisseria general, és ben comprensible i ben patètica, però no és en absolut edificant. *Incerta glòria* no és un pamflet a l'ús ni pretén convèncer-nos de res, o només del que experimenten els seus protagonistes: que el món humà no és més que una immensa olla de grills exasperada que fa vergonya i fàstic, i del dolor per haver hagut d'aprendre-ho. La de la guerra és, en tot cas, una feroç pedagogia. És clar que aquestes no eren conclusions adequades per a la rabera de comissaris de les lletres que ens va tocar patir durant la Transició; amb tot, qui era capaç de llegir sense tapaüls ideològics o escolars havia de reconèixer de seguida que *Incerta glòria* era i és una gran novel·la, i cal celebrar que els lectors anglosaxons puguen disfrutar-la en condicions. Més val tard que mai. [...]

A banda d'això, quan tornà de l'exili, Sales es dedicà a fer d'editor, per a gran sort dels lectors. Va ser un editor perfeccionista i irritable, encabotat a desembarassar la llengua escrita de les rígides cotilles noucentistes. Sabia que no es pot escriure novel·les en una llengua impol·luta, liofilitzada i cristal·lina de filòlegs, ni en un idioma eixit de les provetes d'estetes puntillosos. La novel·la respira amb la parla viva i va pel món amb roba de diari. La bellesa narrativa havia de sorgir d'aquest magma plebeu, i no de les destil·lacions mirífiques d'un laboratori asèptic. No eren uns punts de vista massa compartits, llavors, i intentar estendre'ls li va costar disgustos, però ens va fer un gran favor. Quasi totes les novel·les d'aquells anys que s'aguanten dretes i fan goig de llegir, les va publicar ell.

Incerta glòria és la primera, i potser la principal. De fet, és l'única novel·la que va escriure Joan Sales. L'altra que se li adjudica, *El vent de la nit*, és en realitat una versió ampliada de l'última part d'aquesta. *Incerta glòria* el va ocupar durant bona part de la seua vida. La primera edició, molt censurada, és de 1956, i la definitiva — la quarta, si no m'erre— és de 1971. El contingut del llibre és tan complex com la seua escriptura i té tanta substància que no acabariem mai. En resum, es tracta de la vida de tres amics i la companya d'un d'ells, tots engolfats pel remolí de la guerra en l'ensulsiada gradual de les seues il·lusions, amb tènues besllums d'esperança, amerada d'un catolicisme dubitatiu molt peculiar, cap al final. Les dues primeres parts són epistolars (l'especialitat de Sales) i les altres són les memòries d'un

seminarista supervivent, vacil·lant i compungit. Tothom escriu ací menys el personatge principal, el Soleràs, a qui coneixem pel que ens en diuen els altres, i que és un gran heroi romàntic, rebel, inquiet, apassionat, sardònic, descregut i alhora impàvidament fidel a ell mateix fins a la mort. En fi, un personatge pròxim als joves irats i amargs que poblaren les pantalles dels anys cinquanta, els grans rebels americans, però també gent com Zbigniew Cybulski i Oskar Werner, intrèpids i desvalguts. Té molta força.

La crítica ha assenyalat amb encert les connexions d'*Incerta glòria* amb la narrativa de Dostoievski i de Bernanos i un servidor, un dia jovial, va escriure que era la gran novel·la russa de la literatura catalana. La *boutade* no ho és tant. Com les seues il·lustres predecessores, *Incerta glòria* construeix un microcosmos en plena ebullició des del qual tempteja les grans preguntes. Aquesta novel·la viu en una constant interrogació metafísica, social i psicològica, del món al cor humà, mentre el temps corre i ho extermina tot. L'angoixat existencialisme del seu temps també palpita en les seues pàgines. Tot això, i molt més que se'n podria dir, és important, sens dubte. Però el que a mi més m'admira d'aquest llibre és la prosa de Sales, el ritme mil·limètric, la respiració profunda de les frases i el foc tot just sofrenat que les anima. No hi ha ningú que escriga la llengua dels meus pares amb el nítid vigor i l'esborronadora capacitat d'evocació que té Joan Sales. És tota una lliçó. Si els lectors anglesos també poden disfrutar-la, no dubte que n'estaran agraïts.

Enric Sòria, «Una gran novel·la», publicat al *Quadern* del diari *El País*, el 17 de desembre de 2014

Devoré *Incerta glòria* en mi juventud. Compulsivamente. Volando en pos del desenlace argumental, saltándome las densas, poéticas, durísimas y, sin embargo, fascinantes páginas en las que los personajes se dejan arrastrar por una especie de levitación mental mediante cartas, conversaciones o monólogos interiores. En mi juventud, apresurada como todas, aquellas páginas me parecían un lento obstáculo.

Ahora descubro, maravillado, que la prosa de Sales es una de las más brillantes de la literatura catalana de todos los tiempos. [...]

La novela toma partido por la incierta gloria del abril republicano y por el triste destino de Catalunya. Y destila un mensaje existencialista y católico. Pero, como sucede en todas las grandes novelas, el discurso ideológico no domestica la verdad humana. Sostiene Kundera que los verdaderos novelistas rescatan al ser humano olvidado por la Historia mayúscula. Y, efectivamente, para Sales los argumentos políticos e ideológicos son importantes, pero más importante es reflejar la verdad humana aplastada por el peso de lo trágico: la desvergüenza de los que agitan las ideas en beneficio propio, las dudas de los que en la trinchera ya no saben cuál es su bando puesto que la barbarie impera en todas partes, los desastres que causa la ideología en las gentes, la frialdad de la muerte en las batallas, la sordidez de la supervivencia, el refugio del cinismo, la alucinación del héroe... [...]

Hay que leer o releer *Incerta glòria* [...] en estos tiempos de retorno ideológico a las trincheras. Si su calidad impacta, la piedad es la gran aportación de Joan Sales a la memoria histórica. No es una piedad blanda, amanerada, pues incluye tragedia y odio. Sales toma partido, pero asume los excesos de su bando. La mirada piadosa de Sales abraza a todos los contendientes condenados a la tragedia: impotentes polichinelas del destino, solos en su desgracia. Solos en compañía de otros desgraciados solitarios.

Antoni Puigverd, «Regresar a Incerta glòria», publicat al diari *La Vanguardia*, el 2 de febrer de 2009

Ja és gairebé un tòpic afirmar que *Incerta glòria* és la primera novel·la catalana que mostra la guerra d'Espanya des del punt de vista dels vençuts i que, a més, té la pretensió de comunicar al lector la complexitat inherent i profunda que tres anys de guerra van infligir als seus personatges. És certament una novel·la sobre la guerra d'Espanya, però la seva pretensió era probablement més alta, més ambiciosa, més polèmica: era donar la guerra en tota la seva complexitat, evitant-ne una visió massa simplificada de divisió entre bons i dolents, des d'una perspectiva nacionalista catalana, republicana, però alhora catòlica, i que denunciava amb virulència tant el feixisme com l'anarquisme, tant els negres com els rojos. Potser per aquesta raó, quan la novel·la de Sales va ser publicada per primer cop a Catalunya, l'any 1956, la indiferència o la indignació muda dels uns i el ressentiment o la pura hostilitat dels altres van acollir amb un respectuós silenci la publicació d'una obra definitivament incòmoda per a la crítica catalana. Perquè entre les diferents opcions que els escriptors i els intel·lectuals catalans van haver de prendre durant el desenvolupament de la guerra civil espanyola, s'oblida sovint la difícil posició que van haver de mantenir aquells que, essent republicans i catalanistes, van lluitar amb fermesa contra les tropes franquistes però que, alhora, proclamant-se catòlics, es van trobar al centre d'un conflicte moral de gran transcendència per a les seves evolucions vitals, ideològiques i fins i tot estètiques. [...]

Quan va començar la guerra d'Espanya (Sales va rebutjar sempre el qualificatiu de civil, potser influït per Antoni Rovira i Virgili), Sales va entrar a l'Escola de Guerra de la Generalitat amb l'objectiu d'adquirir l'ensinistrament militar necessari per participar en el combat com a oficial. A finals del 1936 es va incorporar a la columna Durruti, a Madrid, a Xàtiva va continuar les seves pràctiques militars (abril de 1937), més tard al front d'Aragó (maig de 1937 – març de 1938) i, finalment, al front de Catalunya, a les columnes Macià-Companys (abril-juny de 1938). Sales va acabar la guerra amb grau de comandant de l'exèrcit republicà i va abandonar a peu la Catalunya vençuda pel coll d'Ares. Uns anys més tard, declarava: «La guerra ha estat per a mi la gran experiència de la meua vida, el que més m'ha interessat, el que més m'ha apassionat. Jo crec que l'escriptor s'ha de constituir en testimoni de la veritat».

Xavier Pla, «Incerta glòria de Joan Sales o una poètica de l'excés», a *Estudi General. Revista de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona*, núm. 22, any 2002

Como otras novelas del siglo xx, *Incierta gloria* consiste en una gran pregunta. Interroga dos conflictos a la vez, la revolución de la retaguardia y el choque convencional del frente. Por un lado, la colisión entre comunismo y anarquismo. Por el otro, artes militares de distintas épocas y todas a la vez: cargas de caballería, líneas de trincheras, el terrible y novedoso experimento de los tanques de asalto nacionales y los bombardeos nazis y fascistas de poblaciones civiles. Sales capta esa complejidad y no la reduce a mero decorado; la convierte en inseparable experiencia individual y colectiva.

De ahí la atención obsesiva a la cotidianidad de la ficción en la Historia. De ahí que sea tan importante el desarrollo interior de los tiempos muertos de la guerra: por ejemplo, el juego erotizado entre uno de los protagonistas y una mujer poderosa y equívoca que sostiene las casi doscientas y deslumbrantes páginas de la primera parte, cuando el personaje llega a su destino en el Bajo Aragón. [...]

Ha habido grandes novelas de guerra, como la trilogía de Evelyn Waugh, *Hombres en armas*, que se construyen sobre esos tiempos muertos. Sales combina esa estrategia con la aceleración de la acción para provocar las sensaciones más directas y brutales de lo militar: podría incluso aventurarse que unas pocas páginas fulgurantes —de la 476 a la 493— son el eje de la obra. Allí se cuenta «la desbandada»: la retirada del ejército republicano por los mismos territorios que con todo detalle se han descrito antes adquieren ahora, en ese tramo escueto, un tono de pesadilla sistemática. El efecto es deliberado: Sales vuelve conscientemente confusos los lugares, los tiempos, la noche y el día: «Aunque la aviación nos perseguía, hacía ya muchos días que habíamos perdido todo contacto con el enemigo de tierra lo mismo que con los nuestros, de modo que, de no ser por aquel perpetuo zumbido de junkers y de cazas, hubiéramos podido creernos los únicos supervivientes de todo el universo».

Es la pesadilla de la Historia que lo atraviesa todo. Dos órdenes sociales contrapuestos, ambos a la vez fracturados en disputas sangrientas, en una zona común alternativamente conocida e irreconocible. No se trata de una provincia irredenta, o de una franja disputada por dos potencias, sino el mismo suelo para ambos contendientes. Pero fracasará quien lea esta novela buscando adherir a la fórmula tan fácil como falsa: «Los dos lados eran iguales». *Incierta gloria* no concede esa gracia amoral: aquí los dos lados no son iguales, independientemente de que muertes, bajezas y traiciones se registrasen en los dos. [...]

Nora Catelli, «La gran novela de la Guerra Civil», publicat al suplement *Babelia* del diari *El País*, el 7 de juliol de 2005

«Com passa el ritual d'una guerra a l'altra essent així que l'interval de vegades és de segles i que els executors no poden tenir cap noció d'història? No pot transmetre's per tradició; ha de néixer dels instints. Quins instints tenim, doncs; quins instints, Déu meu?», es pregunta el narrador d'*Incerta glòria* quan recorda un cos mutilat. La pregunta de Joan Sales ens demostra per què aquesta novel·la que és tantes coses és també un petit tractat sobre la naturalesa humana. Instints: Soleràs, personatge complement i contraposició del protagonista, dorm entre els fems per no passar fred les nits gèlides al front, un símbol que es transforma en la llet condensada que permet la supervivència a la rereguarda.

Tota la novel·la sorgeix de punts inicials, de preguntes primeres, de conceptes primigenis, alimentar-se, escalfar-se, estimar i ser estimat, sobreviure com a individu i com a grup o conjurar el perill de la regressió històrica a què ens condueixen tots aquells instints que són tan antics com nostres. Tota la novel·la ens demana per com actuar, per l'ideal renaixentista, modern, il·lustrat i, finalment, contemporani, que diu que l'home pot decidir el seu futur.

És curiós que tot això passi en el desert, en la zona àrida de Monegres, una terra quasi sense significat, sense vivència, sense sentit històric i potser sense futur. Els testimonis més antics ens parlen d'un espai inhòspit que s'ha de travessar de pressa, no en podem esperar res, ens diuen, d'aquest lloc. Per a Catalunya, a més, té un significat afegit, és la frontera natural, cultural i espacial que articula la relació amb Espanya. No és estrany, doncs, que sigui un escenari privilegiat, un escenari que acull dos llibres amb temps i arguments propers a *Incerta glòria: el Réquiem por un campesino español*, de Ramón J. Sender, i *Homenatge a Catalunya*, de George Orwell.

En totes tres hi trobem la preocupació per la necessitat de triar, de fer, una dificultat que l'aridesa de les planes de secà augmenta i rarifica. Mosén Millán es debat durant tot el *Réquiem...* entre el fer i el no fer o potser, millor dit, entre el fer i la impossibilitat i la inutilitat de fer. Orwell, autor i protagonista, actua, actua sense parar, però la seva actuació se situa en àmbits tan durs i complexos com els del propi Sales o Sender. Tots tres són coneixedors de la naturalesa humana, tots tres han reflexionat sobre la seva vida, tots tres podrien subscriure que el més profund és la pell, el desert i, el que és més important, tots tres ens n'han deixat llibres excel·lents que no tan sols no perden actualitat, sinó que l'actualitat no es pot permetre el luxe de perdre'ls. Algú hauria de mirar d'esbrinar per què això passa al voltant d'un desert.

Francesc Serés, «Orwell, Sender, Sales i el desert», publicat al diari *El País*, el 4 d'abril de 2012

Estimat Màrius:

Aquesta tarda he escrit a la Mercè; ja som al vespre i les hores de guàrdia se'm fan llargues. Per això t'escric ara a tu. Tenia una carta teva per respondre quan vam pujar a Puig d'Olena la darrera vegada; suposo que prou te la devia respondre de viva veu durant les hores que ens vam estar la Mercè, la Nuri i jo garlant al teu dormitori. En tot cas, no tinc aquí la carta i ja no recordo gaire de què m'hi parlaves. [...]

El «gra de sorra» amb què penso contribuir algun dia a la nostra literatura serà modestíssim però voldria que, modest o no, servís a la construcció d'una catedral; ara bé, els col·laboradors de *La Publicitat* sembla que només pensin en la cúpula de la catedral com donant per suposat que la futura nació catalana se sostindrà en els aires, feta, només de «cultura» i bones maneres; és el que ve a dir Josep Carner en aquells versos que hi ha qui troba dignes de Píndar:

*salut a la pàtria que encara no és nascuda
com l'hem somniada sos fills!*

Una cúpula, si és bonica, fa molta patxoca i almenys una cosa és indiscutible: que constitueix la part més enlairada de l'edifici; però jo em demano, potser precisament per això, si és factible assentar-la sense murs que en suportin el pes i fins i tot, com que tiro per mal pensat («mea maxima cúpula» com deia un arquitecte), sense els renecs dels mestres d'obres i dels paletes; diu que els que proferia Miquel Àngel mentre construïa la de Sant Pere de Roma eren d'antologia, amb greu detriment de la cultura, i les bones maneres. D'altra banda totes les nacions tenen defectes i seríem ben pàmfiles si imaginàvem que la nostra serà en això diferent de totes les que hi ha i hi ha hagut al món a fi de fer feliç el «príncep dels poetes», que per cert ens hauria de desxifrar l'enigma d'aquesta mare que encara no ha nascut i ja té fills que la somnien. Abans, en aquells temps endarrerits, eren les mares —les futures mares— que somniaven els fills però cal concloure a la vista de l'oda pindàrica del senyor Carner que ara això ja va de tota una altra manera; «hoy las ciencias adelantan que es una barbaridá». Queda en darrer terme la qüestió de com és possible una cúpula sense catedral a sota, una literatura nacional sense nació; i fóra en tot cas un escrúpol de monja que de tant voler una nació sense defectes ens deturéssim de fer-la ¿és que n'hi pot haver cap de pitjor que la inexistència?

Carta de Joan Sales a Màrius Torres, núm. 44, Madrid, 2 de febrer de 1937

INFORME DEL LECTOR NÚM. 16.

¿Ataca a la moral? Sí.
¿Ataca al dogma? Sí.

Resultando: Diario de un oficial de la zona roja de nuestra guerra de liberación, en el que relata sus problemas íntimos de índole moral, religiosa y política. Todos los episodios están narrados en un lenguaje soez y poco respetuoso.

INFORME DEL LECTOR NÚM. 15.

¿Ataca al dogma? Sí.
¿Ataca a la moral? Sí.
¿A la Iglesia y a sus ministros? Sí.

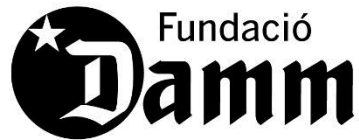
Los pasajes censurables, ¿califican el contenido total de la obra? Sí. Se trata del diario de un miliciano rojo en el que relata la vida en el frente de unos oficiales que viven en república. Es de un argumento confuso: cuenta la tragedia de una mujer que desde la infancia se ve abandonada de sus padres y que, muchacha de servicio en Barcelona, su dueño Enrique la posee. Él es de más edad y se casa por fin *in articulo mortis* cuando los anarquistas van a matarlo. Relata el estado en que quedaron los restos de un monasterio que asaltaron los anarquistas y a este relato le saca un jugo asqueroso que repite con frecuencia. En toda la obra campea irreverencia, heterodoxia y referencias a la obrita *Los cuernos de Roldán*, pornográfica según él y de gran difusión y aplicación en la vida práctica. La palabra guerra es la más frecuente al hablar de los tiempos que se relatan; y para saber el diario de un miliciano rojo no hace falta escribir una obra en catalán con pujos filosóficos a todo pasto y con memeces. **NO PUEDE PUBLICARSE.**

INFORME DEL LECTOR NÚM. 32.

Novela escrita bajo la forma de diario de un oficial del Ejército rojo durante la guerra de España. Expresa ideas heréticas —las propias de semejante individuo— y a menudo en un lenguaje grosero y asqueroso. Se desprende una filosofía existencialista, condenable por la forma y el fondo. Las ideas condenables constituyen el verdadero fondo de la novela; de manera que, aunque se suprimieran pasajes enteros, la obra seguiría siendo absolutamente **IMPUBLICABLE. Es preciso PROHIBIRLA EN ABSOLUTO.**

Informes de censura sobre la primera versió d'Incerta glòria

PATROCINADOR

PROTECTORS

BENEFACTORS

COL-LABORADORS

MITJANS COL-LABORADORS

